

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการต่อยอดงานวิจัยภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรและตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 ตำบล และคัดเลือกโดยศึกษาถึงศักยภาพที่จะพัฒนาการต่อยอดภาคการเกษตรในระดับอาเซียนได้ โดยมีตำบลที่สนใจประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจำนวน 2 ตำบล 2 กลุ่มเกษตรกร ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต เกษตรบ้านสันกอเก็ด
2	แม่ออน	อบต.แม่ทา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก

ที่มา: จากการวิจัย

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์บริบทชุมชนและบริบทกลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) บริบทชุมชน ได้แก่ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง และ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการต่อยอดงานวิจัยภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ

3) แบบฟอร์มการประเมิน การต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

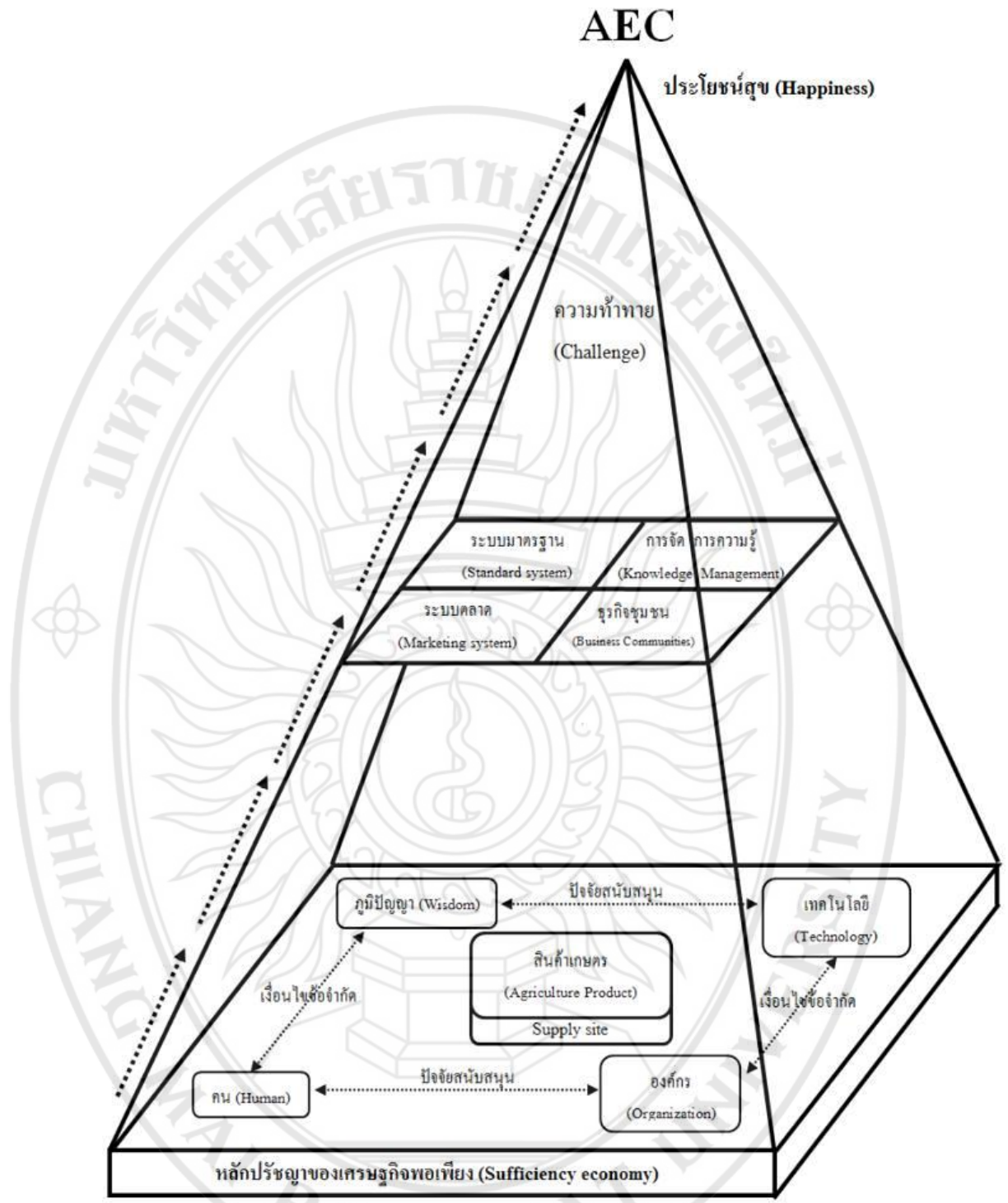
ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในประเด็นประเด็น “การตลาดนำการผลิต : มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล” “ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS)” “การจัดทำระบบควบคุมภายใน

(Internal Control System : ICS)” และ “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)” (ภาคผนวก ก)

3.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน มีกรอบทฤษฎีชุดโครงการ (R&D AGGIE for AEC) ดังภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดชุดโครงการวิจัย ดังภาพที่ 3.2 และมีแผนงานวิจัยดังภาพที่ 3.3 ดังนี้

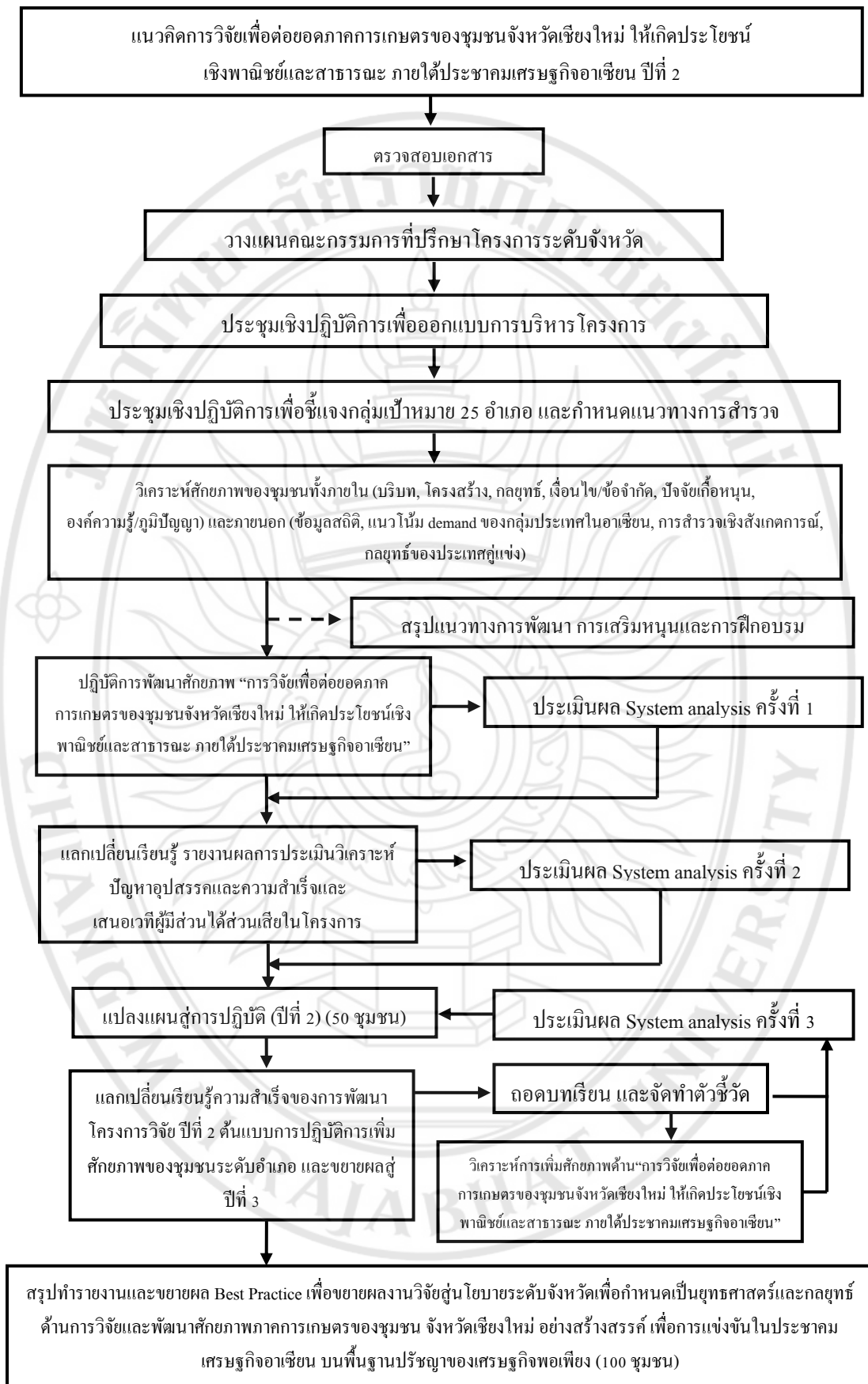

ภาพที่ 3.1 กรอบทฤษฎีชุดโครงการ

ภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (R&D AGGIE for AEC)” โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาในทุก

กระบวนการของโครงการฯ โดยเริ่มจากแนวคิดการพัฒนาคน (Human) ซึ่งเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์กร (Organization) และเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) อีกทั้งการพัฒนาองค์กร (Organization) ยังถือเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) ยังเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ที่สำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและเงื่อนไขข้อจำกัดในการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) ให้ยั่งยืนต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) และภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีปัจจัย 4 ด้าน ที่เสริมหนุนและควบคู่กันไปในนั้นคือ ระบบมาตรฐาน (Standard system) ระบบตลาด (Marketing system) ความเป็นมาตรฐานของธุรกิจชุมชน (Business Communities) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นความท้าทาย (Challenge) ของภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ภาพที่ 3.2 กรอบแนวคิดแผนงานวิจัย (3ปี)

จากภาพที่ 3.2 แสดงกรอบแนวคิดแผนงานวิจัยโครงการย่อยที่ 10 การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ได้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีกระบวนการ 13 ขั้นตอนดังนี้

- (1) ตรวจสอบเอกสาร
- (2) วางแผนคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการระดับจังหวัด ได้แก่
- (3) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบการบริหารโครงการ
- (4) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงกลุ่มเป้าหมาย 25 อำเภอ และกำหนดแนวทางการสำรวจ
- (5) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนทั้งภายใน (บริบท, โครงสร้าง, กลยุทธ์, เงื่อนไข/ข้อจำกัด, ปัจจัยเกื้อหนุน, องค์ความรู้/ภูมิปัญญา) และภายนอก (ข้อมูลสถิติ, แนวโน้ม demand ของกลุ่มประเทศในอาเซียน, การสำรวจเชิงสังเกตการณ์, กลยุทธ์ของประเทศคู่แข่ง)
- (6) การสรุปแนวทางการพัฒนา การเสริมหนุนและการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพ “การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
- (7) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 1
- (8) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จและเสนอเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ
- (9) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 2
- (10) แปลงแผนสู่การปฏิบัติ (ปีที่ 2) (50 ชุมชน)
- (11) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 3
- (12) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จของการพัฒนาโครงการวิจัย ปีที่ 2 ต้นแบบการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพของชุมชนระดับอำเภอด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และขยายผลสู่ปีที่ 3 โดยมีการถอดบทเรียน จัดทำตัวชี้วัด และการวิเคราะห์การเพิ่มศักยภาพด้าน “การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” พร้อมทั้งประเมินผล System analysis ทั้ง 3 ครั้ง
- (13) สรุปทำรายงานและขยายผล Best Practice เพื่อขยายผลงานวิจัยสู่นโยบายระดับจังหวัดเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (100 ชุมชน)

3.4 การวิเคราะห์และประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะทำการวิเคราะห์ ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละกลุ่มเกษตรกร) “การตลาดนำการผลิต : มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล” แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละกลุ่มเกษตรกร) “ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS)” แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละกลุ่มเกษตรกร) “การจัดทำระบบควบคุมภายใน (Internal Control System : ICS)” และ แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละกลุ่มเกษตรกร) “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)” โดยการหาข้อมูลสถิติจากค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในลักษณะของสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีการแจกแจงความถี่สำหรับค่าในแต่ละช่วงของลักษณะที่สนใจ โดยแบ่งระดับคะแนนตามเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2532) เป็น 5 ชั้น ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระดับ 4.51 – 5.00 มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระดับ 3.51 – 4.50 มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ยระดับ 2.51 – 3.50 มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระดับ 1.51 – 2.50 มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ยระดับ 1.00 – 1.50 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ กรณีที่ข้อมูลมีลักษณะข้อความ การบรรยาย ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในการวิเคราะห์ ผลจากการสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาประมวล เพื่อยืนยันหรือเสริมข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

3.4.3 การอภิปรายผลข้อมูล

การอภิปรายผลข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้แนวคิด ดังต่อไปนี้

1) การอภิปรายความรู้ความเข้าใจการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทที่ 2

- 2) การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนมาอภิปรายผลเทียบกับการวิเคราะห์ SWOT โดยพิจารณาจาก (1) จุดแข็งของกลุ่มเกษตรกรและตัวสินค้า (2) โอกาสในการพัฒนาสินค้าของกลุ่ม (3) จุดอ่อนของกลุ่มเกษตรกรและตัวสินค้า และ (4) อุปสรรคในการพัฒนาสินค้าของกลุ่ม
- 3) การอภิปรายผลแบบประเมิน เจริญพรณนา และอธิบายข้อมูล เจริญปริมาณ

